

بسمه تعالی

نگاهی به نظام مالیات بندی در ترکیه

مقدمه:

ثبات و آرامش اجتماعی در هر کشوری تا حدود زیادی منوط به توزیع عادلانه ثروت و درآمدهاست. اما، توزیع درآمدها امری خودکار نبوده و نیازمند مداخله محدود نهادهای دولتی است. در واقع، یکی از ابزارهای عمده دولت در جهت کمک به توزیع عادلانه تر ثروت جامعه، تأسیس و اجرای نظام مالیاتی در آن کشور است. هر چند هدف اصلی اخذ مالیات از شهروندان، تأمین نیازهای مالی ارکان دولت می باشد. اما در شرایطی که فاصله طبقاتی به مهمترین مشکل اقتصاد جهانی تبدیل شده است، هزینه شایسته درآمدهای مالیاتی توسط دولت ها جهت کاهش و یا ممانعت از افزایش فاصله طبقاتی ضروری است. روندی که در صورت عدم کنترل، می تواند به نارضایتی اجتماعی و سیاسی بیشتر در جوامع ملی منجر شود. در این نوشتار، نگاهی به نظام مالیات بندی ترکیه خواهیم انداخت و انواع مالیات های جاری در این کشور را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

ترکیه از آن دسته کشورهایی است که مالیات، یکی از منابع اصلی درآمدهای دولت را تشکیل می دهد. این کشور یکی از رقابتی ترین نرخ های مالیاتی را دارد در نظام ریاستی جدید ترکیه، اداره مالیات ترکیه، به صورت مستقیم زیر نظر ریاست جمهوری به فعالیت خود ادامه می دهد که این امر نشان دهنده اهمیت این موضوع در مملکت داری این کشور است. این اداره، قوانین و مقررات مربوط به مالیات ها و هر گونه تغییر در نحوه محاسبه و تحصیل آنها را در قالبی که با معیارها و استانداردهای بین المللی متناسب باشد، به اطلاع عموم مردم می رساند. قانون مالیات بر شرکت ها در ترکیه به شماره ۵۵۲۰ که در ۲۱ ژوئن سال ۲۰۰۶ تصویب شده، اصلاحات مهمی را در سال های اخیر تجربه نموده و دارای مفاهیم جدیدی در قانون گذاری مالیات است.

مالیات ها در ترکیه به سه نوع مختلف قابل تقسیم است:

۱- مالیات بر درآمد

قانون گذاری مالیات بر درآمد شرکت ها در ترکیه، به میزان قابل توجهی دارای مقررات شفاف، هدفمند و هماهنگ می باشد که همراستا با استانداردهای بین المللی است. مالیات بر درآمد در این کشور، شامل دو نوع شخصی و سازمانی است. هر چند قوانین حاکم بر این دو قسم مالیات بر درآمد، متفاوت هستند، اما بسیاری از

ترتیباتی که در شناسایی و احتساب مالیات های اشخاص به کار می روند، برای نهادها و سازمان ها نیز اعمال می شوند.

۱-۱- مالیات بر درآمد اشخاص

درآمدهای اشخاص حقیقی تابع مالیات بر درآمد اشخاص می باشد. درآمد شامل مقادیر عایدات و سودی است که شخص طی یک سال تقویمی به دست آورده است. طبق قانون مالیات ترکیه، موارد زیر در زمره درآمد قرار می گیرند:

- عایدات تجاری.

- عایدات زراعی.

- حقوق و دستمزد.

- عایدات ناشی از مشاغل آزاد.

- سود ناشی از سرمایه های غیرمنقول.

- سود ناشی از سرمایه های منقول.

- سایر عواید و سودها.

با عنایت به سکونت اشخاص، نظام مالیات بندی ترکیه به دو صورت مکلف های کامل و مکلف های محدود اعمال می شود. بدین صورت که در مکلف های کامل، تمامی عایدات و سودهایی که در داخل و خارج ترکیه طی یک سال توسط اشخاص (افراد) که دارای اقامت ترکیه بوده و در یک سال تقویمی به صورت مداوم بیش از ۶ ماه در این کشور سکونت داشته است) اکتساب شده اند، در نظر گرفته می شود. اما در مکلف های محدود که شامل افرادی است که دارای مجوز اقامت ترکیه نیستند، فقط سود و درآمدی که اشخاص در داخل ترکیه به دست آورده اند، موضوع مالیات بندی قرار می گیرد.

میزان مالیات بر درآمد در کشور ترکیه از ۱۵ تا ۳۵ درصد متغیر است. به عنوان مثال، در سال ۲۰۱۷، برای درآمدهای ناشی از دستمزدها و مشاغل آزاد تا سقف ۱۳ هزار لیر، ۱۵ درصد، بین ۱۳ هزار تا ۳۰ هزار لیر، ۲۰ درصد مالیات اعمال شده است. اما وقتی بازه درآمدی از ۳۰ هزار لیر فراتر می رود، میزان مالیات اختصاص

یافته برای سودهای ناشی از دستمزدهای دولتی با مشاغل آزاد متفاوت است. به صورتی که در دستمزدهای کارکنان دولت، حد فاصل ۳۰ الی ۱۱۰ هزار لیر درآمد، ۲۷ درصد و بیش از ۱۱۰ هزار لیر درآمد، ۳۵ درصد مالیات اخذ شده است. اما در سودهای ناشی از مشاغل آزاد ۲۷ درصد جهت بازه درآمدی ۳۰ الی ۷۰ هزار لیر و ۳۵ درصد برای بیش از ۷۰ هزار لیر درآمد بوده است.

۱-۲- مالیات بر درآمد نهادی (سازمان ها)

مالیات بر درآمد نهادی، شامل سازمان ها و شرکت هایی می شود که دارای شخصیت حقوقی هستند. این ها عبارتند از:

- شرکت های سرمایه ای.

- تعاونی ها.

- موسسه های اقتصادی عمومی.

- بنگاه های اقتصادی متعلق به انجمن ها و موقوفات.

- شراکت های کاری.

نهادهایی که مراکز قانونی و یا مراکز کاری آنان در ترکیه مستقر می باشد، به صورت کامل در موضوع مالیات مکلف هستند به این معنا که تمامی سودهایی که چه در داخل ترکیه و چه در خارج از این کشور تحصیل نموده اند، شامل نظام مالیاتی می شود. اما اگر یکی از دو شرط استقرار مراکز قانونی و یا استقرار مراکز کاری آن نهاد در ترکیه محقق نگردد، در زمره مکلفان محدود قرار می گیرند و تنها سودی که در داخل ترکیه کسب کرده اند، شامل مالیات می شود. مرکز قانونی، مرکزی است که در اساسنامه آن نهاد و یا در قوانین آن تشکیلات به عنوان متولی مالیات مشخص شده است. مرکز کار یک نهاد نیز جایی است که معاملات آن شرکت و یا سازمان گردآوری و مدیریت می شود. میزان مالیاتی که بر سودهای تجاری نهادها و سازمان های موجود در ترکیه تعلق می گیرد، ۲۰ درصد است.

۱-۳- مالیات استوپاژ

واژه «استوپاژ»^۱ که از کلمات انگلیسی و فرانسوی «استوپاژ»^۲ مشتکل از دو بخش «استوپ»^۳ و «اِج»^۴ گرفته شده است، به معنای برش در منبع می باشد. اصطلاح استوپاژ در نظام مالیات بندی به شیوه ای از محاسبه مالیات بر درآمد اشخاص اطلاق می شود. در این شیوه، شرکت ها، سازمان ها و کارفرماها، میزان مالیات بر درآمد اشخاص را مستقیماً از خالص پرداختی دستمزد آن افراد کسر می کنند و مجموع این کسورات را از طرف کارکنانشان به دولت پرداخت می نمایند. مالیات استوپاژ غالباً در پرداخت دستمزد به کارمندان، پرداخت قراردادهای مشاغل آزاد، پرداخت اجاره اماکن کار و پرداخت سود سهام شرکت ها به کار گرفته می شود. لذا مالیات استوپاژ شامل چهار نوع است:

۱-۳-۱- مالیات کسر شده از حقوق کارمندان

در نظام مالیاتی ترکیه، مالیات های مشخصی از طریق کسر از حقوق پرداخت کنندگان جمع آوری می شوند تا جمع آوری مالیات ها ایمن شود درواقع، حقوق های ماهیانه کارکنان سازمان ها و شرکت ها با کسر میزان مالیات پرداخت می شود. اما شرکتها و سازمان های کارفرما موظف هستند به صورت سه ماهه و یا سالیانه با مراجعه به اداره مالیات و تقدیم بیان نامه، نسبت به پرداخت مالیات استوپاژ اقدام نماید. این رقم می تواند، ۲۰، ۲۷ و یا ۳۵ درصد باشد.

۱-۳-۲- مالیات اجاره اماکن کار (تجاری)

یکی از اشکال مالیات استوپاژ، مالیات اجاره اماکن تجاری می باشد. در ترکیه برخلاف ایران مالیات بر اجاره ای که توسط اداره مالیات اعمال می شود نه از صاحب ملک تجاری بلکه از اجاره کننده تحصیل می شود. درواقع، این نوع از مالیات بر عهده صاحب ملک نبوده بلکه بر عهده کرایه کننده و صاحب کسب و کار است. میزان مالیات اجاره اماکن تجاری در ترکیه ۲۰ درصد می باشد. شایان ذکر است که این مالیات شامل املاک مسکونی نمی شود و تنها مختص اماکن کار می باشد.

۱ - Stopaj

۲ - stoppage

۳ - stop

۴ - age

۱-۳-۳- مالیات پرداخت های مشاغل آزاد

پرداخت اجرت خدمات مشاغل آزاد به افراد مقیم با روش استوپاژ محاسبه می شود که میزان آن ۳ درصد است. میزان مالیات پرداخت حق امتیاز، جواز و اجرت خدمات به اشخاص غیر مقیم نیز ۲۰ درصد می باشد.

۱-۳-۴- مالیات بر سود سهام

از سودهای سهام در ترکیه معمولاً ۱۵ درصد مالیات بر درآمد کسر می شود که با شیوه استوپاژ محاسبه می شوند.

۲- مالیات بر هزینه

مالیات بر هزینه شامل چهار قسم است:

۲-۱- مالیات بر ارزش افزوده (ک.د.و)

معمولاً مالیات بر ارزش افزوده ای که در ترکیه اعمال می شود، ۱ درصد، ۸ درصد و یا ۱۸ درصد است. به عنوان مثال، مالیات ارزش افزوده نان ۱ درصد، مالیات اکثر مواد غذایی ۸ درصد و میزان این نوع مالیات برای لوازم الکترونیکی، ۱۸ درصد می باشد. کالاها و خدمات تجاری، صنعتی، کشاورزی و مشاغل آزاد و همچنین کالاها و خدماتی که به این کشور وارد می شوند، همگی مشمول مالیات بر ارزش افزوده هستند. در واقع، سیستم مالیاتی ترکیه، مالیات بر ارزش افزوده را بر تأمین و واردات کالا و خدمات اخذ می کند. تعهد برای ارزش افزوده وقتی به وجود می آید که یک شخص یا نهادی، فعالیت های تجاری، صنعتی، کشاورزی یا مشاغل آزاد را در ترکیه انجام دهد یا کالا و خدمات به این کشور وارد شود.

برخی از معافیت ها و استثنائات مالیات ارزش افزوده شامل موارد زیر است:

- صادرات کالا و خدمات.

- خدمات رومینگ ارائه شده در ترکیه برای مشتری های خارج از ترکیه (یعنی مشتری های غیر مقیم) هم راستا با موافقت نامه های بین المللی رومینگ و به شرط رعایت عمل متقابل.

- فعالیت های اکتشاف نفت.

- معافیت ها و امتیازهای تخفیف مالیاتی که به نمایندگی های دیپلماتیک، کنسولگری ها و سازمان های بین المللی و اشخاص شاغل در آنها (معمولاً با رعایت شرط عمل متقابل) اعطاء می شود.
- خدمات ارائه شده در بنادر و فرودگاه ها برای کشتی ها و هواپیماها.
- معافیت های مالیاتی مربوط به حمل و نقل و ترانزیت بین المللی.
- تسهیل ورود تجهیزات و ماشین آلات به داخل ترکیه در چارچوب تشویق سرمایه گذاری مستقیم خارجی.
- معافیت مالیاتی برای مشتریان و شرکت های شاغل در مناطق آزاد تجاری.
- معاملات بانکی و بیمه ای از مالیات بر ارزش افزوده معاف هستند، زیرا به طور جداگانه مشمول مالیات بر معاملات بانکی و بیمه ای هستند.

۲-۲- مالیات بر مصرف ویژه (اوت.و)

در کشور ترکیه، مالیات بر مصرف ویژه بر چهار گروه کالایی زیر اعمال می شود:

- محصولات نفتی، گاز طبیعی، روغن های ماشین آلات، حلال ها و مشتقات آنها.
 - اتومبیل ها و سایر وسائط حمل و نقل، موتورسیکلت ها، هواپیماها، هلیکوپترها و کشتی های تفریحی.
 - تنباکو و محصولات مشتق از آن و مشروبات الکلی.
 - محصولات مصرفی لوکس و تجملاتی.
- برخلاف مالیات بر ارزش افزوده که در هر بار تحویل کالا و خدمات اخذ می گردد، مالیات بر مصرف ویژه، تنها یک بار قابل اعمال است.

۲-۳- مالیات بر معاملات بانکداری و بیمه

هرچند که معاملات بانکداری و بیمه از مالیات بر ارزش افزوده معاف هستند اما مشمول مالیات بر معامله بانکداری و بیمه می باشند. این مالیات به درآمدهای حاصل شده توسط بانک مانند بهره وام، اعمال می شود. نرخ عمومی این نوع مالیات معمولاً ۵ درصد است، اما برای مراودات پولی بین بانک ها از قبیل جابه جایی

سپرده ها، میزان آن ۱ درصد تعیین شده است و از سال ۲۰۰۸ تاکنون هیچ مالیاتی از فروش های معاملات ارزی خارجی اخذ نمی شود.

۲-۴- مالیات بر حق تمبر

حق تمبر به گستره وسیعی از اسناد شامل قرارداد ها، موافقت نامه ها، سندهای قابل پرداخت، سهم های سرمایه، اعتبارنامه ها، ضمانت نامه ها، صورتحساب های مالی و لیست حقوق اعمال می شود. حق تمبر به عنوان درصدی از ارزش سند در نرخ هایی بین ۰/۱۸۹ درصد تا ۰/۹۴۸ درصد وضع شده و برای برخی اسناد به عنوان یک قیمت ثابت (قیمت از پیش تعیین شده) جمع آوری می شود.

۳- مالیات بر دارایی (ثروت)

در ترکیه سه نوع مالیات دارایی وجود دارد:

۳-۱- مالیات املاک

ساختمان ها، آپارتمان ها و زمین های مورد تملک در ترکیه مشمول مالیات ملک واقعی در محدوده نرخ ۰/۱ درصد و ۰/۶ درصد هستند. مالیات های وسایل نقلیه موتوری بر مبنای مقادیر ثابتی که طبق عمر و ظرفیت موتور وسیله نقلیه تغییر می کند، در هر سال جمع آوری می شوند. در ضمن، مالیات های ارث و هدیه با نرخ ۱-۳۰ درصد اخذ می شوند.

۳-۲- مالیات وسایل نقلیه موتوری

پرداخت کنندگان این نوع مالیات، اشخاص حقیقی و قانونی هستند که وسایل نقلیه موتوری ای دارند که به نام خودشان در دفاتر ثبت عبور و مرور، شهرداری و لنگرگاه و دفتر ثبت وسایل نقلیه هوایی غیرنظامی وزارت حمل و نقل ثبت شده است. مقدار مالیات وسایل نقلیه موتوری برای وسایل حمل و نقل زمینی طبق وزن، عمر، ظرفیت سیلندر و سوخت مصرفی آنها تعیین می شود. مالیات دارایی، هر سال تعیین شده و در ابتدای ژانویه تعلق می گیرد. مالیات وسایل نقلیه موتوری در دو قسط مساوی در ژانویه و جولای هر سال پرداخت می شود.

۳-۳- مالیات ارث و هدیه

اقلامی که به عنوان هدیه یا از طریق ارث بدست می آیند، مشمول یک نرخ تصاعدی مالیات بر اساس ارزش تخمینی اقلام می شوند. مالیات پرداخت شده بر دارایی ارثی در یک کشور خارجی از ارزش مشمول مالیات سرمایه کم می شود. مالیات ارث و هدیه در قسط های شش ماهه در یک بازه ۳ ساله قابل پرداخت است.

جمع بندی:

اگر تأمین هزینه های اجرایی دولت و کمک به توزیع عادلانه تر ثروت در جامعه را به ترتیب به عنوان اهداف اولیه و غایی تأسیس نظام مالیات بندی در کشورها فرض نماییم، می توان گفت، ترکیه در مورد هدف اولیه تا حدود زیادی موفق بوده است به صورتی که در سال ۲۰۱۷، دولت ترکیه توانسته است، ۵۳۶ میلیارد لیر از شهروندانش مالیات اخذ نماید. اما ۳۶۰ میلیارد لیر از این رقم به صورت غیرمستقیم کسب شده است و این به معنای تحمیل فشار مالیات به اقشار متوسط و پایین تر جامعه است. لذا در دستیابی به هدف غایی یعنی توزیع عادلانه ثروت چندان موفق نبوده است. در این راستا، نتیجه مطالعه ای که توسط «بنیامین دمیرگیل» در سال ۲۰۱۸ انجام شده است، قابل توجه می باشد. وی تأثیر نظام مالیات بندی ترکیه بر توزیع ثروت در این کشور طی بازه زمانی ۲۰۱۴-۱۹۸۰ را مورد بررسی قرار داده است. طبق نتایج این پژوهش، نوعی همگرایی میان دو متغیر میزان مالیات و شکاف طبقاتی در جامعه وجود دارد اما جهت این همگرایی با تغییر شیوه مالیات گیری از مستقیم به غیرمستقیم معکوس می گردد. به صورتی که افزایش یک درصد در نرخ مالیات غیرمستقیم باعث افزایش ضریب جینی (شکاف طبقاتی) به میزان یک دهم درصد می شود اما افزایش یک درصدی نرخ مالیات مستقیم موجب کاهش ضریب جینی (شکاف طبقاتی) به میزان پنج صدم درصد می شود. به عبارت روشنتر، مالیات غیر مستقیم جهت درآمدزایی دولت ها مفید است اما به جای کنترل و کاهش شکاف طبقاتی، می تواند موجب تشدید آن نیز گردد. لذا موثرترین شیوه مالیات گیری که به تأمین عدالت اقتصادی نیز یاری می رساند، اخذ مالیات مستقیم از درآمدها و دارایی های ثروتمندان جامعه می باشد.

تهیه کننده:

محمد بردان پناه/ کارشناس اقتصادی و سیاسی سرکنسولگری طرابوزان

۱۳۹۸/۱۰/۲

منابع و مأخذ:

- [http:// www.gib.gov.tr](http://www.gib.gov.tr)
- <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/586334>
- [http://v1.invest.gov.tr.](http://v1.invest.gov.tr)
- [http://www.anadolugenclik.com.tr.](http://www.anadolugenclik.com.tr)
- [http://www.seffaflik.org.](http://www.seffaflik.org)
- [https://kanberkilinc.com.tr.](https://kanberkilinc.com.tr)
- [https://www.hauzbiz.com.](https://www.hauzbiz.com)
- [https://www.mediapolgroup.com.](https://www.mediapolgroup.com)
- [https://www.parasut.com.](https://www.parasut.com)
- <https://t24.com.tr>